Iwona Liżewska

O GOTYCKIM WYSTROJU
I PRACACH KONSERWATORSKICH W MARIANCE PASŁĘCKIEJ

Marianka Pasłęcka, wieś położona nieopodal Pasłęka (około 5 kilometrów od centrum miasta), może poszczycić się nie tylko zachowanym układem przestrzennym wsi i pięknym krajobrazem, ale też – albo przede wszystkim – gotyckim, XIV-wiecznym kościołem, z wysoką wieżą, z daleka widoczną w krajobrazie. Ta szacowna budowla, jeden z ciekawszych przykładów sakralnej architektury gotyckiej w regionie, to również skarbnica dzieł sztuki, w tym imponujących dzieł sztuki gotyckiej. Wnętrze kościoła zdobią gotyckie polichromie, wyjątkowym obiektem jest gotyckie sakramentarium z malowaną dekoracją, na jego wystrój składają się też dzieła snycerki i malarstwa z okresu baroku – ołtarz i ambona. Kościół w Mariance i jego wystrój są jednymi z ciekawszych w regionie obiektów do badań, konserwacji i zwiedzania.

Parafia w Mariance istnieje co najmniej od 1334 roku, kościół wznoszono etapami. Najstarszą częścią jest prezbiterium (1334––1342), później wzniesiono korpus nawowy, wieżę zaś wybudowano około 1400 roku. Na początku XVI wieku, około 1515 roku, przesklepiono prezbiterium pięknym sklepieniem kryształowym. W 1892 roku, w trakcie prac remontowych prowadzonych w kościele, w nawie i w prezbiterium odsłonięto część gotyckich malowideł, kolejne są odkrywane obecnie, w trakcie

1. Marianka, wnętrze kościoła parafialnego, fragment gotyckich polichromii, 2019. Fot. Urząd Miasta w Pasłęku.

prowadzonych od kilkunastu lat prac badawczych i konserwatorskich. Od czasów reformacji do 1945 roku kościół pozostawał ewangelicki, obecnie jest to kościół filialny Świętych Piotra i Pawła (wcześniej Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny) z parafią w Pasłęku.

10 maja 2019 roku w kościele odbyło się seminarium poświęcone gotyckim malowidłom. Organizacja tego typu spotkań ma już w Mariance i Pasłęku pewną tradycję. Jednym z pierwszych, jeśli nie pierwszym, było seminarium naukowe zorganizowane w 2010 roku pod patronatem Komisji Dziedzictwa Wspólnego i Komisji Architektury Sakralnej Polskiego Komitetu Naukowego ICOMOS. Na seminarium zaprezentowano wyniki warsztatów naukowych, w których uczestniczyli studenci i pracownicy naukowi dwóch politechnik – Gdańskiej i Wrocławskiej oraz uniwersytetów – w Toruniu i Bydgoszczy. Organizatorami spotkania byli Burmistrz Miasta i Gminy Pasłęk, proboszcz Parafii Świętego Józefa w Pasłęku oraz sołtys i mieszkańcy wsi. I tym razem było podobnie. W organizację spotkania zaangażowali się samorząd pasłęcki, parafia oraz mieszkańcy wsi. Do tego grona dołączył Zakład Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa, Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie. Dwie ostatnie instytucje zaangażowały się mocno w kwestie merytoryczne. Jako pierwszy wystąpił Dariusz Barton, Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków, który zaprezentował historię i architekturę kościoła. Dr Joanna Arszyńska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zapoznała słuchaczy ze stanem za-

awansowania prac konserwatorskich przy malowidłach oraz dalszymi perspektywami ich kontynuacji. Prowadzone dotąd prace pozwoliły na odsłonięcie i konserwację figuralnych scen z roślinną ornamentyką na wszystkich ścianach kościoła, na razie poza ścianą zachodnią. Można już dzisiaj śmiało stwierdzić, że jest to jeden z największym i najciekawszych zespołów gotyckich polichromii, do tego zachowanych w stosunkowo dobrym stanie, praktycznie bez późniejszych uzupełnień i przemalowań. Niezwykle interesujący temat dotyczący ideowego programu gotyckich polichromii w Mariance poruszył dr hab. Julian Raczkowski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (kilka tez wzbudziło zapewne chęć do dyskusji, ale na to niestety nie starczyło już czasu). Zwieńczeniem części historycznej był referat mgr Alicji Grabowskiej-Łysenko, również z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, poświęcony dekoracji malarskiej oraz pracom konserwatorskim przy gotyckim sakramentarium, jedynym w swoim rodzaju obiekcie na terenie regionu. Na zakończenie Paweł Chomicki i Jan Kozłowski, przedsiębiorcy branży turystycznej, przybliżyli słuchaczom problematykę turystyki kulturowej w okolicach Pasłęka. Nie zabrakło też przemówień oficjalnych, jak i wypowiedzi prywatnych, w trakcie których ciepło i serdecznie wypowiadano się o głównych inicjatorach i realizatorach tego wieloletniego przedsięwzięcia. Przede wszystkim o księdzu Janie Sindrewiczu, dr Joannie Arszyńskiej oraz sołtys wsi. Burmistrz Pasłęka dr Wiesław Niecikowski wręczył też nagrody i podziękowania za zaangażowanie się w prace związane z rewaloryzacją obiektu. Na szczególne uznanie zasługuje determinacja i silna wola mieszkańców wsi, którzy już od kilkunastu lat wspierają działania kolejnych badaczy i ekip konserwatorskich. Między innymi służą swoją gościnnością i życzliwością kolejnym konserwatorom, badaczom i gościom. Tak też było i tym razem. Po wypowiedziach, interesujących, acz wygłaszanych w przemrożonym jeszcze wnętrzu kościelnym, zmarznięci uczestnicy mogli się ogrzać oraz posilić ciepłą strawą w świetlicy wiejskiej. To spotkanie też miało swoje znaczenie.

Iwona Liżewska

10 maja 2019 roku, Marianka Pasłęcka, kościół filialny Świętych Piotra i Pawła, seminarium „Malowidła kościoła gotyckiego w Mariance"; organizatorzy: Parafia Świętego Józefa w Pasłęku, Burmistrz Pasłęka, Zakład Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa, Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Olsztynie.